

TE GENT IN 1874

Over het jaar 1874 te Gent is weinig te vertellen; er gebeurde niets buitengewoons. Toch menen we, dat er wel belangstelling zal zijn om te vernemen, wat zo al honderd jaar geleden te Gent voorviel.

Graaf Karel de Kerchove (1819-1882) was burgemeester en dit sedert 1857. De schepenen waren : A. Wagener, hoogleraar, D. Levison, koopman, L. Vermandel, advocaat en K. Pickaert, brouwer.

Onze stad telde 130 082 inwoners; het aantal geboorten bedroeg 4503 (34,6 op 1000 inwoners) en het aantal sterftten 3437. Bij deze sterfgevallen waren er 1663 gevallen jonger dan vijf jaar. Dit betekent, dat 48,8 o/o van de overledenen jonger was dan vijf jaar of nog, dat ongeveer 38,2 o/o van de kinderen stierf voor hun vijfde jaar. De kindersterfte was dus nog buitengewoon hoog.

Voor de gemeenteraad hadden 7180 inwoners of 5,5 o/o en voor het parlement 4675 inwoners of 3,3 o/o stemrecht. Op dinsdag 9 juni was er verkiezing voor de senaat. Er waren 26 kiesbureaus : 18 voor de inwoners van Gent en acht voor de overige kiesgerechtigden van het arrondissement, die naar Gent moesten komen voor de verkiezing. De lijst van de kiesbureaus toont ons wel de voornaamste drankhuizen van de stad, want bijna al de kiesbureaus waren in drankhuizen ingericht.

1e bureau : stadhuis.

2e bureau : stadhuis.

3e bureau : Lakenmetershuis.

4e bureau : herberg Den Duitsch bij St. Jacobs.

5e bureau : herberg Hof van Flora in de Holstraat.

6e bureau : herberg Trompet in de Ham.

7e bureau : herberg De Prins in de Ramstraat.

8e bureau : herberg Parnassusberg op de Houtlei.

9e bureau : herberg Spiegelhof op de Nieuwe Wandleing.

10e bureau : herberg De oude Kroon op de Zuidkaai.

11e bureau : herberg Den Boer in de Sleepstraat.

12e bureau : herberg De Vier Hoeken in de Fiévéstraat.

13e bureau : herberg De Leeuw van Vlaanderen in de St.-Margrietstraat.

- 14e bureau : herberg De Kroon op de Reep.
- 15e bureau : de Polka-zaal in het beluik Polka.
- 16e bureau : de Foyer van de Minardschouwburg.
- 17e bureau : de herberg De Drie Sleutels in de St.-Amandsstraat.
- 18e bureau : de zaal Thalia op het St.-Pietersplein.
- 19e bureau : herberg Het Zwarte Ram in de Lange Violettenstraat.
- 20e bureau : de Philharmonie op de Bijlokevest.
- 21e bureau : herberg Het Yzeren Kruis in de Sleepstraat.
- 22e bureau : zaal Sodaliteit in de Korte Meire.
- 23e bureau : zaal La renaissance in de St.-Amandsstraat.
- 24e bureau : herberg Stad Brussel in de Hoogstraat.
- 25e bureau : herberg Den Hert in de Phénixstraat.

De kandidaten van de katholieke lijst behaalden gemiddeld ongeveer 3400 stemmen, de kandidaten van de liberale lijst behaalden gemiddeld ongeveer 3300 stemmen. De katholieke lijst behaalde dus al de zetels. In de bureaus voor de Gentse kiezers behaalden de liberalen de meerderheid, die echter verloren ging door de stemmen van de overige kiezers van het arrondissement. Voor deze verkiezing had gans het land de ogen gevestigd op Gent, daar het bestaan van het katholiek ministerie de Theux-Malou grotendeels afhing van de uitslag te Gent.

De commandant van de burgerwacht had de volgende dagorde uitgevoerd : "De burgerwacht zal in geval van dringendheid bij trommelslag opgeroepen worden. De zwarte en witte vlag zal ter zelfder tijd gehesen worden op het Belfort om aan te kondigen, dat er een buitengewone wapenneming is. Voor de legioenen is de kledij : shako en epauletten voor de onderofficieren en de korporaals; de politiemuts zonder epauletten voor de officieren; voor de ruitery : oefenkledij met talback en patroontas. Om onlusten te voorkomen werden de jagers en de artilleurs van de burgerwacht onder de wapens geroepen : ze namen plaats voor de katholieke kring en in het oude Kuldershuis aan het bisschoppelijk paleis. De bevolking bleef echter rustig.

Nog een woordje over de bevolking : Gent telde 651 beluiken met 6445 woningen. Hierin woonden 6922 gezinnen tellende 27 503 personen. 21 o/o van de bevolking woonde dus in een beluik. De economische toestand van de inwoners was tamelijk gunstig : slechts 9 115 personen moesten gesteund worden door het bestuur van weldadigheid. Hiervan waren ongeveer 30 o/o ouder dan zestig jaar.

Gent was ook een stad van studenten : de universiteit telde 506 studenten. De verdeling was als volgt :

faculteit wijsbegeerte en letteren	20 studenten
faculteit rechten	99 studenten
faculteit geneeskunde	76 studenten
faculteit wetenschappen	31 studenten
school burgerlijke genie	213 studenten
school voor kunsten en handwerk	62 studenten
hogere normaalschool voor wetenschappen	5 studenten

De koninklijke academie voor teken-, beeldhouw- en bouwkunde telde 592 leerlingen, het conservatorium 389 leerlingen.

Ook de opbrengst van de belastingen leert ons iets over de bevolking. In 1874 telde Gent 117 700 belastbare deuren en ramen, die samen 267 502 F opbrachten. Hier ligt de verklaring waarom men te Gent nog heel wat gevels ziet, waarvan de ramen toegemetseld zijn. De 16 406 haardsteden brachten 38 699 F op. Voor de 4 161 dienstboden - de arbeid was erg goedkoop - werd 46 419 F belasting betaald. De 1035 paarden brachten 21 252 F op. In 1874 beliep het getal belastingen voor verkoop van sterke drank, tabak en sigaren - het leeuwenaandeel zal hier wel de herbergen geweest zijn - niet minder dan 2530 ! Zeker was er dus een herberg voor 70 inwoners (kinderen inbegrepen) : dit bracht 55 424 F op.

De stad werd verlicht met 1605 gaslantaarns en 213 petroleumwieken. De verlichting gaf weinig voldoening. Zo vinden we in de Gazette van Gent van 11 december 1874 een brief van de inwoners van de wijk St.-Pieters-extra-muros en van de wijk Heuvelpoort, die klagen over het gebrek aan verlichting. Tevens klagen ze over het gebrek aan brievenbussen. De brief verstrekt interessante gegevens over de toestand van deze wijken.

Betreffende de openbare werken is niet veel te vertellen. Wel keurt de gemeenteraad op 26 mei 1874 het gezamenlijk plan goed, waarbij een nieuwe wijk tussen het Rabotstation en het Verbindingskanaal zal worden opgericht; op 5 oktober wordt ook het plan goedgekeurd, dat de geschiktmaking van de gronden rond de citadel regelt. De Onthoofdingsbrug (kostprijs : 15 523 F) en de Muinkbrug (kostprijs 84 000 F) worden herbouwd. Er wordt ook besloten een brug te bouwen over de Leie aan de Kromme Wal, dit om de wijk van de Muide beter te verbinden met het station. De brug zal 95 489 F kosten; het werk wordt echter eerst in 1875 uitgevoerd.

Het voornaamste te vermelden feit voor 1874 is vermoedelijk wel het in gebruik nemen van de "paardentram". Op 22 mei 1873 had de gemeenteraad aan de heren Dufranne en Finet en aan de Naamloze Maatschappij Bank van Brussel de toelating verleend het vervoer per paardentram in te richten. De goedkeuring van de plans door de hogere overheid laat op zich wachten; eerst einde april 1874 kan men met het leggen van de rails beginnen. De eerste lijn liep van het station (Zuidstation) langs het Arteveldeplein, Keizer Karelstraat, Vlasmarkt, Steendam, Dampoortstraat naar het station aan de Dampoort. De plechtige inhuldiging van de eerste lijn greep plaats op zondag 24 mei. Twee rijtuigen met de genodigden reden van de Dampoort naar St.-Jacobs.

De geregelde dienst begon op maandag 25 mei. De prijs Dampoort-Zuidstation in eerste klas bedroeg 20 centimes, in tweede klas 15 centimes. De dienst was verzekerd van 7 u 's morgens tot 21 u.

Op 1 juni weet de Gazette van Gent te vertellen : "De tramway maakt

uitmuntende zaken. Telkens is het rijtuig vol. Gisteren werd van 's morgens vroeg tot 's avonds met twee rijtuigen gereden en bij elke reis was de omnibus te klein om het volk op te laden". Er wordt er over geklaagd, dat de eerste klas dertig plaatsen telt, terwijl de tweede klas slechts acht plaatsen heeft, waardoor veel reizigers verplicht worden in eerste klas te rijden door gebrek aan plaats in de tweede klas.

In de gemeenteraad van 26 mei wordt het reglement op de tram goedgekeurd. Dit reglement is in overeenstemming met het reglement op de huurkoetsen. De rijtuigen moeten goedgekeurd worden, voorzien zijn van een nummer en langs buiten en van binnen behoorlijk verlicht zijn. De paarden moeten voorzien zijn van helklinkende bellen om het publiek te verwittigen. De geleiders en de ontvangers moeten een dienstkleedij dragen, minstens achttien jaar oud zijn en een getuigschrift van goed gedrag voorleggen. De rijtuigen worden op draf gevoerd; de geleiders moeten met een fluitje het naderen van het rijtuig aankondigen.

Op 2 augustus wordt een tweede lijn in gebruik genomen : station naar de Koornmarkt. Later werden nog de volgende lijnen ingericht : van Vlasmarkt naar Kortrijkse poort langs Vrijdagmarkt, Veldstraat en Nederkouter, van Koornmarkt naar de Brugse poort langs de Hoogpoort, van de Groentemarkt naar Meulestede en van het Arteveldeplein naar de St.-Lievenspoort. Het eerste tramnet had een gezamenlijke lengte van 9477 M. In 1874 (25 mei - einde december) bedroegen de ontvangsten 131 250 F; hiervan ontving het stadsbestuur 5 o/o of 6 562,50 F. Welke stukken werden gespeeld in de opera ? In de "Grand Théâtre" vinden we op het programma : Le Barbier de Séville, Mignon, Hamlet, Faust, Roméo et Juliette, Rigoletto, Mireille, La Traviata, La Juive, La Fille de Madame Angot, Le Trouvère. In de Minardschouwburg worden vertoond : Mast en Danneels, Baas Kimpe, Drie Honden aan een Been, Laurens Coster, De Hut van Oom Tom, De Bultenaar.

In de Gazette van Gent ontdekken we nog het een en ander.

11 januari : De nieuwe wet van 18 september 1873 bepaalt, dat alleen het staatsbestuur voortaan gemachtigd is om plaatsvervangers aan te stellen en de prijs te bepalen. Deze prijs kan 1800 F bereiken. Daarom werd een Onderlinge Verzekering tegen de militie te Gent gesticht.

Door het storten van een premie van 600 F wordt men verzekerd dat bij een slecht nummer in de plaatsvervanging zal voorzien worden. Ook het huis De Muynck in de Nederscheldestraat en het huis Lowick in de Keizer Karelstraat houden zich met plaatsvervanging bezig.

7 februari : Op de Graanmarkt was heden noch tarwe noch rogge.

Onze graanmarkt sterft uit. De stad ontvangt sedert lang van de tarwemarkt doorgaans de som van 48 centimes per week (als plaatsrecht).

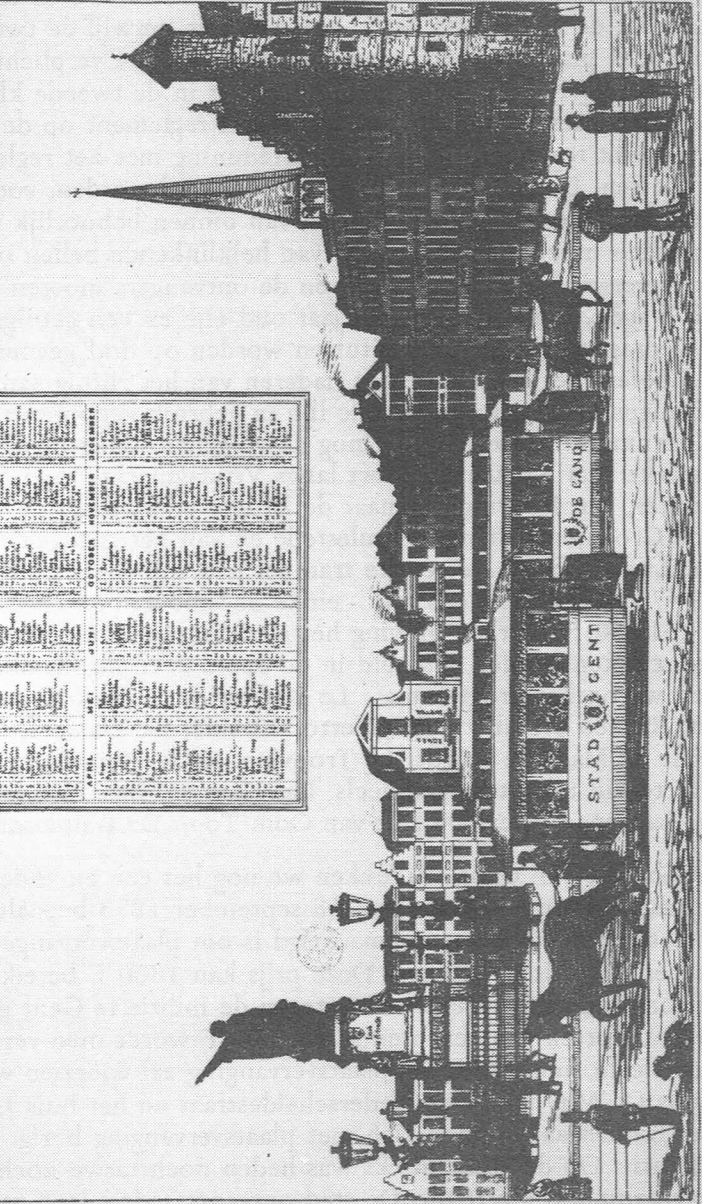
9 februari : De Commissie van de Godshuizen wenst de kunstvoorwerpen van het Wenemaersgesticht te verkopen. Na een krachtige tussenkomst in de gemeenteraad door Vuylsteke en schepen Wagener wordt

STAD

GENT

JANUARI	FEBRUARI	MART	APRIL	MAY	JUNI	JULI	AUGUSTI	SEPTEMBER
1. Nieuwjaarsdag	1. Valentijnsdag	1. Pasch	1. Pinksteren	1. Drievuldigsondag	1. Hemelvaart	1. Heiligendag	1. Heiligendag	1. Heiligendag

GENT. BOEK-EN STEENDRUKKERIJ VAN PH. CHOUQUET. St PIETERS VROUWSTRAAT 57. DEPOSE.

Vrijdagmarkt met paardetram

het voorstel verworpen. "Wenemaer behoort tot Gent. Ge hebt zijn portret en wilt het verkopen. Daar is iets, dat me tegen de borst stuit".
12 februari : In de nabijheid van Langerbrugge zijn ruim 200 arbeiders werkzaam aan de verbreding van het kanaal van Terneuzen. Tussen de brug van Langerbrugge en Meulestedebrug zijn vier stoombaggermolens bezig het kanaal uit te diepen, terwijl een kleine stoomboot de gevulde slijkboten op sleeptouw neemt.

23 maart : Maatschappij voor beerruiming met stoom. Koepoortkaai, Gent. De maatschappij geeft algemene voldoening. Het ruimen gebeurt sedert 1870 in volle dag, spoedig en kosteloos. Men heeft noch reuk noch vuiligheid. (Voorheen moest het ruimen 's nachts geschieden).

12, 13, 14 en 19 juli : voor de gemeentefeesten valt niet veel te vermelden. De burgerwacht richt een wedstrijd in schijfschieten in; er is ook een internationale wedstrijd voor koorzang ingericht door het Willemsfonds. Zestig leden van een Werkmeisjesgenootschap doen een reis van drie dagen naar Luik. Op maandag 20 juli is er veel volk op de Koornmarkt voor het concert gegeven door de weesjongens, dit voor het sluiten van de kermis. (feest van de lege portemonnees).

1 augustus : ook in 1874 verscheen er een staartster, maar even als in 1974 was er praktisch niets te zien.

3 augustus : De maatschappij Singer van New-York deelt mede, dat haar naaimachines te Gent zullen verkocht worden door het huis Derisson in de Zonnestraat. De naaimachine werd ingevoerd rond 1860. Van 1863 tot 1869 werd in de nijverheidsschool een cursus in het gebruik van de naaimachine gegeven.

6 september : Op zondag 6 september en ook op zondag 13 september steeg de Fransman Dartors met een luchtballon op van de speelplaats van het weeshuis.

27 september : Gisteren was weerom het water van onze rivieren vergiftigd; de weinige vissen, die aan de vorige vergiftiging ontsnapt waren, zwommen boven en werden door arme lieden gevangen. Wanneer zal de bederving van het water ophouden ?

30 september : De begijntjes van het St.-Elisabeth-begijnhof verhuizen naar het nieuw begijnhof te St.-Amandsberg. De zaak was reeds vroeger beslist.

25 oktober : Twee nieuwe stoomspuiten worden door de brandweer beproefd aan het Justitiepaleis.

21 november : Er wordt in de stad algemeen geklaagd over de ongehoord vuile toestand, waarin de straten verkeren. Ze zijn onbegaanbaar geworden. De modder ligt in sommige straten een voet hoog. Zijn er nog straatvegers in dienst in de stad ?

In 1874 werden ook twee tentoonstellingen gehouden : de Kon. Maatschappij voor Land- en Hofbouw opende op 28 juni haar 137e tentoonstelling van planten. In oktober had de driejaarlijkse tentoonstelling van

schilderijen plaats. De koning bezocht de tentoonstelling en kocht een negental schilderijen voor een totaal bedrag van 23 000 F.

Op 20 december 1874 overleed te Gent Frans Rens. Geboren te Ge-raardsbergen in 1805, was hij reeds te Gent van af 1823. Eerst was hij bediende bij de belastingen tot 1843, dan controleur bij het bureau van waarborg en verificatie (belast met het toezicht over de omloop van gouden en zilveren munten). Minder belangrijk als schrijver, was vader Rens in de eerste plaats een onvermoeibaar flamingantenleider. Hij was voorzitter van "De Tael is gansch het Volk" van af de oprich-ting van deze "Maetschapy van Vlaemsche Letteroefening", voorzitter van het Vlaams Gezelschap, hoofdredacteur van het tijdschrift De Een-dracht, lid van de Grievencommissie (1856-1859), voorzitter van het Willemsfonds in 1862. Frans Rens werd begraven op het kerkhof van de Dampoort. Vader Rens speelde een voorname rol in de Vlaamse beweging.

Op 1 december 1874 verscheen te Gent een nieuwe krant "La Flandre Libérale". Het blad werd gesticht door de gebroeders H. en A. Callier. De prijs van het jaarabonnement bedroeg 20 F; losse nummers kostten tien centimes vanaf 1 december 1875. E. Voordeckers beoordeelt deze krant als volgt "liberaal strijd- en informatieblad, dat het anticlericalis-me als eerste programmapunt vooropzette, doch op kultureel gebied een zeer hoogstaand peil bereikte". Tientallen bekende Gentenaars wa-ren regelmatige medewerkers van La Flandre Libérale.

In 1874 worden de politieke tegenstellingen sterker; in dit verband moeten nog een drietal weekbladen worden vermeld.

"Jan Klopterop" verscheen van 5 juli 1874 tot januari 1875 en was een heftig antiklerikaal, liberaal spotblad. "Kokedie" verscheen slechts driemaal in oktober 1874. "Le Cercle Progressiste" werd door Paul Voituron opgericht en verscheen halfmaandlijks van november 1874 tot november 1875. Het was een strijdblad van de Gentse progressisten onder de leiding van Voituron. In een latere bijdrage "Gent in 1875" zullen we hierover iets meer moeten vertellen.

Om te eindigen nog een tweetal reclames uit de Gazette van Gent.
"Men kan coke bekomen aan de prijs van 1,60 F per hectoliter in de gasgestichten van de Huidevettershoek, de Dok en het voorgeborgte van de Brugse poort. Het bestuur gelast zich met het afleveren aan huis aan de prijs van 10 centimes per HL., als de gevraagde hoeveelheid ten minste 5 HL. bedraagt."

Prijs kolen van Bergen, Charleroi en Mariemont.
gaillleterie 40 F per 1000 kg.

1e tout venant 36 F per 1000 kg.

2e tout venant 34 F per 100 kg."

Zo verliep het jaar 1874 te Gent, rustig en kalm.

M. STEELS